

Pravda v české tradici: četba vybraných textů z Husa, Payna, Masaryka, Rádla, Kozáka, Hromádky a dalších - 14 [FF UK]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[Pravda v české tradici: četba vybraných textů z Husa, Payna, Masaryka, Rádla, Kozáka, Hromádky a dalších \[FF UK\]](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[Pravda v české tradici: četba vybraných textů z Husa, Payna, Masaryka, Rádla, Kozáka, Hromádky a dalších \[FF UK\]](#)

◆ seminář, česky, vznik: zimní semestr 1994/1995

◆ seminar, Czech, origin: zimní semestr 1994/1995

Pravda v české tradici: četba vybraných textů z Husa, Payna, Masaryka, Rádla, Kozáka, Hromádky a dalších - 14 [FF UK] [1994]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 flash – únor 2026]

--- (hejdc14a_cleaned.flac) ---

Hejdánek: ...několikrát jsem se dneska rozčilil do té míry, že je docela možné, že mně bude vypadávat souvislost, takže mám dojem, že tady spíš budu číst něco než vykládat, takže se uvidí ještě. Já jsem tady přinesl, nechali jsme Masaryka Masarykem, i když včera bylo výročí, to jsme si už trochu odbyli a dneska přestupujeme ke Kozákovi, k různým podnětům Kozákova toho, hrozně se dvě jména pletou, jenom o písmeno jiný. Mně dělal potíže Herakleitos a Heidegger, natož Kozák a Kohák.

Tak mám tady nějaké citáty, možná že nejdřív začnu s nimi. Ne, ještě něco jiného. Já začnu nejdřív, jestli to tady vůbec mám, mám. Začnu s tím, že vám něco řeknu o Kozákovi. [nesrozumitelné] zpočátku si toho všímám, pak už budu běžně mluvit o Kohákovi, ale vy víte, že mluvím o Kozákovi. Tak něco o něm. Já si myslím, že je to ta osobnost, již se zabýváme, že vlastně vedle Petra Payna je nejméně znám. Petr Payne byl vám asi většinou neznám, protože byl moc dávno, ale J. B. Kozák přece jenom to je toto století, a to ještě je vlastně strašný *understatement*. Kozák tady ještě na této fakultě fungoval začátkem šedesátých let. Do penze definitivně šel, teď já nevím, jestli to tady vůbec mám, myslím, že v 66 snad šel do penze nebo tak nějak, poměrně pozdě, nebo 62 možná.

Tedy je to člověk, který se narodil v rodině protestantského pastora v Čáslavi a studoval nejprve teologii, tu celou vystudoval, ale přitom se dostal do jakéhosi sporu svědomí, takříkajíc, o kterém píše v jedné ze svých knížek, která se jmenuje *Esej o vědě a víře*, kde vede jakýsi rozhovor se svým otcem. Už předtím napsal článek o vědeckém realismu do *České mysli* a 1920 po válce tedy, poměrně rychle po válce, napsal habilitační práci, kterou uveřejnil po částech v *Novém Atheneu*. Jmenuje se to *Zákon ekonomizace životních funkcí a jeho důsledky pro teorii logickou*. *Nové Atheneum* 1920.

Je to jedna z významných prací. My jsme chystali v roce 68, že jeho logické práce, tři logické práce vydáme a teď je těžko se domluvit, protože je dvojí pozůstalost, jednak ze strany jeho ženy nebo dvojí dědicové, dvojí typ dědiců, ze strany jeho první ženy a ze strany Miškovské, kterou si vzal v pozdním věku. Teď je velice těžko se domluvit, aby něco vyšlo, tak prostě příbuzní jsou zřejmě pro to, aby raději nevyšlo nic. Takže se nedohodlo. Je to škoda, protože my nemáme tolik logiků jako Poláci a ty studie Kozákovy jsou velmi zajímavé v mnoha ohledech.

Tak vedle toho *Zákona ekonomizace životních funkcí* je to za války přednesená přednáška z *Jednoty filosofické*, která vyšla. *Jednota filosofická* tehdy nejenže vycházela časopisecky, ale také vydávala takovou řadu přednášek, které tam byly prosloveny, takové malinké brožurečky, takové knížečky. A to se jmenuje *O myšlení jistém, pravděpodobném a problematickém* z roku 22, vyšlo to tedy 22, bylo to předneseno už koncem války.

A třetí, já to tady nemám. *Zákon ekonomizace*, *O myšlení jistém* a ještě něco, teď to tady nemůžu najít, to nevádí, tyhle tři věci měly vyjít a doufám, že nějak časem vyjdou, nebo se s tím něco musí udělat, buď pirátské vydání a teprve potom se z toho musí udělat průšvih, že to blokují ti dědicové.

Potom v roce 1930 vydal knížku *Přítomnost etiky*, která je vůbec nejlepším, dosud nejlepším přehledem starší literatury etické ve světě. To není jenom přítomnost u nás. Takže pokud byste psali něco a chtěli citovat z české literatury, je to nezbytné citovat čistě jenom proto, aby se to trochu připomnělo, je to velmi dobrá práce, i když je to přehled, ale velmi dobře udělaný.

Potom napsal knížku *Ježíš ve víře a skepsi* v roce 29, která mně se moc nelíbí, ale když se o něm něco píše, tak se to musí přečíst. Čím potom jdeme dál, tak tam najdeme hodně věcí populárních, Kozák byl velmi aktivní, jezdil po vlastech českých, československých tehdy ještě, a měl spoustu přednášek. Jeho popularizační činnost byla skutečně veliká. Některé ty své přednášky pak vydal v podobě knížek, tak například *V boji o duchovní hodnoty* (1930), potom rozhlasové přednášky (1936) se jmenují *Proslovy k neviděným*, 1938 *Úvahy*. V témže roce vydal u Jana Laichtera v *Otázkách a názorech* knížku *Věda a duch*, která je velmi významná také proto, no vidíte, a teď je mi to jasné, proč jsem to nemohl najít, to třetí,

protože tam je jedna studie, která kromě toho vyšla německy. Vyšla v roce 36 německy předtím, když tady byl Husserl a měl nějaké přednášky, tak nastala taková trochu móda fenomenologická a Kozák se tomu dal ihned do služeb, že napsal také na dané téma. Zejména tam se mluvilo o *intenci*, takže napsal na dané téma *intence* také svou studii, aniž by četl Husserla. Což je taková zvláštní charakteristická česká věc. Trochu omlouvá, že kromě toho, že měl hodně těch popularizačních přednášek, tak byl také velmi politicky činný, byl poslancem a senátorem později. Takže jednak spojoval své politické aktivity s těmi přednáškami, to byla taková docela dobře možná věc, když jde o předvolební třeba shromáždění a vedle toho si udělá také něco podstatnějšího.

No a tam při té příležitosti, když tady byla tak trošku malá vlna fenomenologická, tak měl také jakousi přednášku, kterou potom přepracoval v německé podobě na text *Das Wesen der geistigen Intention*, což vyšlo v nově zřízeném časopise. Dohodlo se, že bude vycházet nikoliv u nás v Praze, ale v Jugoslávii, nevím přesně ve kterém městě, ale jmenovalo se to *Philosophia*.

Latinsky *Philosophia*. A tam tedy vycházely postupně kapitoly Husserlovy *Krize věd*. To nedovycházelo, ještě se něco zapomnělo, ale vlastně to vyšlo nedokončené, jak víte, ta kniha je nedokončená. Tak to tam taky vycházelo, ale vycházely tam taky příspěvky jugoslávských, našich i jiných autorů a mezi jiným tam také vyšla tahleta *Das Wesen der geistigen Intention*, která je naprosto husserlovsky nepoučená, ale je zajímavá. Pro pochopení toho, o co Kozákovi šlo, je docela zajímavá. Jinak je to neodpuštělné, mohl si tedy aspoň trochu toho Husserla přečíst, aby mluvil k věci, o které se diskutovalo.

A tuhle věc zahrnul potom do té knížky, která vyšla u Laichtra pod názvem *Věda a duch*. Tam je také trochu zkrácená, přepracovaná ta práce česká.

Potom jsou takové věci, které by bylo možno zařadit k těm populárním přednáškám, které se týkají trochu masarykovství, masarykovského pojetí demokracie a tak dál. Prostě byl žák Masarykův a tedy dělal také něco pro to, aby, když tady máme prezidenta filosofa, tak aby se z toho něco... Takže v roce '23 vydal *Demokracie a kultura*, potom takovou malou přednášku, knížečku potom vydal v roce '23 *Křesťanství a jeho vývoj*, v Gdyni měl přednášku a to taky vyšlo *O otázce náboženské* a tak dál. To je taková nejenom populární přednáška filosofická, ale vždycky je to trošku s politickým aspektem, je to taková osvětová práce nebo osvětářská práce, což se dneska považuje za velmi něco nepatřičného nebo problematického, ale myslím, že budeme se k tomu muset vrátit, něco takového je potřeba dělat znovu, i když třeba lépe. Jiná věc je *Filosofické mravní pozadí Husova kacířství* z roku '24, ale má také odborné věci, v tomtéž roce '24 v *České mysli: Pojetí apriori u Kanta a Spencera*, z toho tady za chvíli budu také něco citovat.

Po válce vydal zase politickou věc. Ještě snad by bylo dobré zmínit, že před válkou se mu podařilo emigrovat po Mnichově, a dokonce, protože Jaroslav Šimsa, který spolupracoval s dr. Hromádkou v *Ymca*, dostal pozvání do Ameriky, které bylo spojeno už s jistou funkcí jednoho z četných, méně významných tajemníků prezidentových. A Šimsa se zapojil do odboje hned na začátku a také velmi brzo byl zatčen, tak se rozhodl, že nepojede ani on, ani s rodinou do Ameriky, a to pozvání předal Kozákovi. Takže Kozák jel na jeho pozvání a také se stal tím nějakým dvacátým nebo kolikátým tajemníkem prezidenta Roosevelta. Byl zvyklý jako český politik za první republiky hodně žvanit a podařilo se mu velmi rychle se dostat do průšvihů, protože vyžvanil něco, co neměl, a musel tedy to místo opustit. Čili byl velmi krátkou dobu ne pro neschopnost, nýbrž pro to, že prostě nedodržel úřední tajemství, něco vykecal. No a měl, poněvadž v takovém případě na Západě bývá zvykem, a zejména v Americe, když někdo musí takto opustit a není to výslovně delikt na vyhození, tak je ještě nějaký čas placený. Myslím, že na dva roky měl zajištěný plat, a protože neměl co dělat a o ten plat by přišel, kdyby nastoupil zaměstnání, tak si sedl do Knihovny Kongresu, vyžádal si nějaké archivy staré, které mu právě z takové funkce přišly, takže dokonce netrvali na těch padesáti letech, a udělal velkou práci. Bohužel dneska o ni není dost zájem, napsal velkou knížku o závěru války a zakládání Československé republiky v souvislosti s tím americkým působením kolem takzvané *Washingtonské deklarace*. Co bylo před, co bylo po. Je to velmi důkladné na základě archivního materiálu, který do té doby nikdo neměl k dispozici.

Tahle knížka ani po válce nemohla vyjít, poněvadž tady došlo k rychlým přesunům, takže teprve v osmašedesátém roce z toho udělal Kozák výcuc a vydal to v Melantrichu jako malou knížečku, která se jmenuje *Washingtonská deklarace*. V roce '69 to vyšlo, myslím. Vřele doporučuji vaši pozornosti, pokud ji ještě někde seženete, protože tam je ta historie, o které já vždy znovu vypravuju, poněvadž jsem to měl od Kozáka osobně taky už předtím. Že Masaryk ještě na začátku září, 3. nebo 4. září 1918, odmítal vyhlásit samostatnou Československou republiku, poněvadž věděl, že Wilson byl proti. A teprve když ten senátor, který za ním přišel, aby ho k tomu přiměl, prozradil, že ho posílá sám Wilson, tak Masaryk si to ověřil telefonicky a zjistil, že ano, tak přes noc dal dohromady *Washingtonskou deklaraci* a vyšla v novinách. To je na jedné straně pro mě takový doklad toho, jak byl bezvadně na všechno připraven, že prostě byl schopen to telegraficky spojit s Benešem, který byl v té době v Paříži, dali to dohromady, aby to bylo jednotné stanovisko celého zahraničního odboje, a udělal to přes noc, poněvadž na to byli připraveni, ačkoliv s tím nikdo nepočítal, poněvadž měli za to, že se to nepovede. Zejména že Amerika byla proti tomu, Amerika to, Wilson byl proti rozdělení Rakouska s jedinou výjimkou, že z Rakouska se odebere část, která patří k nově zřizovanému, obnovovanému Polsku. Poněvadž Polsko tehdy neexistovalo. Po tom dělení Polska se to rozdělilo mezi Rusko, Rakousko a Německo. Čili z Německa, z Rakouska a z Ruska se mělo tudy dělit něco. To se udělalo. V tom Rusku se zašlo poměrně daleko, protože Rusko bylo v dezolátním stavu, že, a muselo uzavírat separátní mír a takovýchle věcí. Čili tam velký kus Ukrajiny připadl Polsku a vzniklo nové velké Polsko. To byla jediná věc, kterou byl ochoten Wilson koncedovat. Vše ostatní mělo zůstat při starém. Jenom samozřejmě nějaká restrukturační. Jenomže Rakušané nebyli na výši a začali to chápat, až když bylo pozdě. Takže už to nešlo.

V zásadě koncepce byla, aby zůstalo Rakousko zachováno. Byla to rozumná koncepce, po mém soudu, z hlediska velmocenského, protože kdyby zůstalo Rakousko zachováno v té původní podobě, trochu zmenšené, a kdyby došlo ke změnám – což je všechno samé „kdyby“, že – tak mohla situace poválečná vypadat jinak a zejména Rakousko by bývalo z toho vyšlo, protože tam mělo řadu vzbouřivších se částí země, které se považovaly za vítěze války. Čili Rakousko na tom mohlo celé profitovat. Rakousko nemuselo klesnout ekonomicky, hospodářsky atd. tak hluboko, protože by stále tam mělo průmyslové české země a tak dále a tak dále. Tedy mohlo to dopadnout jinak a mohla se situace vyvinout jinak. Válka by nemohla začít anšlusem Rakouska a Mnichovem a tak dále, že. Tedy bylo to z velmocenského hlediska to... Ovšem pro nás by to bývalo bylo trochu problematické, těch 20 let je k nezaplacení, v té první republice, to zas víme. Ale celkově...

No, takže takhle, takhle celkem, to jsem se zakecal o tom Masarykovi. Snad o tom Kozákovi už nebudu dál... O tom dvojí *apriori* jsem řekl. Pak vydal poválečně ještě několik knížek... To tady nemám napsaný... Nějak *Lidé a něco*... Prostě všelijaké projevy, já nevím, co tady... Nemám to tady... To jsem vybral z kartotéky staré věci a nemám to doplněný.

Takže je to teda... No, pro filosofa je to žně malá, tedy na filosofa je to žně malá. Těch filosofických věcí je málo, jak říkám, ale některé jsou velmi zajímavé a já vám teda chci jednak několik citátů... Nebo to si můžeme nechat na příště. Tohle si necháme na příště. Ty citáty, já to ještě víc přeberu a řeknu dneska něco o Kozákově pojetí pravdy. Že to je dotaz... Já tady ty citáty jsem vzal pojetí subjektu... Prostě to má takový charakter, tam bych musel vždycky ke každému citátu zase to interpretovat... Vlastně bych vyv... Tady se chci pokusit předvést něco, ono nám to vydrží asi, je to jako... A vlastně je to nejvzdálenější tematikou, je to nejvzdálenější toho českého proudu, té české linie, ale patří to k ní. Jo, je to nejvzdálenější právě proto, že Kozák nejméně věděl ze všech, o co vlastně jde. Je to zajímavý právě pro nějakou monografii by to bylo zajímavý, jak se může myšlenka prosazovat i u někoho, kdo myslí jinak. Ne ve shodě s tou myšlenkou. To je zajímavé.

Kdežto u Rábla je to teda jinak, tam ten Nietzsche je naprosto připraven, aby to uchopil, aby to interpretoval, kdežto Kozák je dokonale nepřipraven jít touto cestou. Protože je filosoficky orientován jako pozitivista, teologicky jako liberál... Bez jakýchkoliv předpokladů navázat na tuto linii. A přesto, jenom přes Masaryka, přes přednášky Masarykovy, který sám si to moc neuvědomoval a nevěděl, odkud

to je, že ta myšlenka se tam takhle prosazuje. Po mém soudu je to zajímavé i taky proto, že tohle se vlastně nedělá ani v cizině. Vždycky se zjišťuje, kdo co řekl a na kom byl přitom závislý při té formulaci a tak dál. To je jenom jeden způsob, jak se může pěstovat historie myšlenek. Historie myšlenek se správně a podstatně má sledovat tak, že nejprve se ohledá ten terén a pak se zavrtává do spodku, aby se zjistilo, kudy teče spodní voda. A to zatím není uděláno. Já myslím, že to je velká výzva, proto vypracovat metodu právě na té české tradici.

Takže konec s úvodem a... Je to také trochu v tom úvodu, teda tady v té věci je to takhle zmíněno. Zamyšlení nad Kozákovým pojetím pravdy by se mohlo sousedit na historické souvislosti. To je ten povrch, jo, ten terén. Na to, jak Kozák vyšel z problematiky masarykovské, jak zkoumal povahu jistoty a pravděpodobnosti, jak ocenil proti anglickému empirismu Kantův důraz na syntetickou aktivitu myšlení – to je zas pozdní Masaryk *de facto*, že – ale jak neuznal Kantův *apriorismus* a dal zapravdu spencerovskému realismu. To, že spencerovskému, je také zajímavé, protože Spencer je klasický diletant ve filosofii, že. To je člověk, který samouk, člověk, který nejenom že neprošel žádným školením, ale považoval si to za velkou přednost a čest, že neprošel žádným školením. Na rozdíl od Kanta, ten prototyp akademického filosofování.

Jak pod vlivem Drieschovým – tady je analogie s Rádlm, že, Rádl je starší, takže měl jistě na Kozáka taky vliv – jak pod vlivem Drieschovým, ale nejenom Drieschovým, nýbrž Jenningsovým – a to je ta významná Jenningsova knížka *Behavior of Lower Organisms*, která přišla německy, byla přeložena do němčiny, *Verhalten der niederen Organismen*, na které, respektive na některých myšlenkách této knihy, která je původně biologická, respektive etologická, by se dalo říct, že není to vysloveně behavioristická, taková etologická knížka, dnes zapomenutá úplně, ale velmi taková filosoficky inspirativní, na tom, na některých myšlenkách této knížky založil svou habilitační práci, tedy pod vlivem Drieschovým, Jenningsovým a Bergsonovým. Bergson tenkrát měl veliký vliv. Všechno vidíte, to je takový ten *vitalistický* důraz na život a tak dále. Čili v této věci ten pozitivismus Kozákův byl už korigován hned v samém začátku. Nicméně přetrvával.

Jak tedy pod tímto vlivem Drieschovým, Jenningsovým a Bergsonovým otázku biologismu. To je důležitá věc, protože vlastně on do jisté míry nevěděl, o co jde ve fenomenologii právě proto, že si důkladně nepřečetl ani *Logische Untersuchungen*, což měl. A že nevěděl, že když fenomenologie, když Husserl napíše tři tlusté knihy polemiky proti psychologismu, že naprosto analogicky to platí proti biologismu. Prostě odvozovat logiku z psychologie je dokonce, by se dalo říct, menší blbost, než ji odvozovat z biologie. I když ta psychologie vždycky biologizovala také trochu, protože to jsou ty nějaké buď primární nebo sekundární reflexy a nějaké instinkty a takovéhle věci. Ta psychologie s tím také pracuje, i když ne pořádně.

Ale zajímavé je, že to biologizování Kozákovo je jiné. Tam se nemluví o Pavlovovi, tam se nemluví o instinktech, nýbrž se tam mluví o chování organismu, byť nižšího. A chování organismu v té etologii je něco jiného než jenom biologie. To je vlastně taková zvířecí sociologie a psychologie dohromady. A on tady chce něco na tom stavět. Čili on nevěděl, o co jde, to je ta vada. Jinak je to chytré, je to potřeba číst, vědět, že se to musí opravit. Ta metoda je nepřipustná právě proto, že sice nikdo nenapsal něco tak důkladného proti biologizaci jako proti psychologizaci logiky, ale platí to stejně. Takže tam ty korektury je potřeba udělat. Jenomže těmi korekturami se to nezlikviduje. Tam zůstane vždycky něco ještě podrženo. No a zas na druhé straně, jak Kozák – a to je důležité zdůraznit, my tady nemáme žádné brentanovce u nás a Kozák je jediný, který k nim patří. Studuje Brentana, dokonce tady spolu s Němci zakládá Brentanovu společnost a pokouší se ji obnovit po válce, ale potom je to znemožněno. Brentanova společnost dokonce tady dostává dědictví, odkazuje jí jakýsi muž, který umírá poslední, odkazuje Brentanově společnosti barák tady v Praze, už teď nevím přesně, kde to bylo, ale někde se o tom jedná. No a když komunisté likvidují Královskou českou společnost a celé jmění, tak samozřejmě musí ustoupit také Brentanova společnost a sebere ten barák akademie a akademie ho prodá za lacino a má dva měsíce na výplatu úředníků nebo něco takového.

Čili a teď by se měla zřídit znovu Brentanova společnost, ale ona nefunguje ani Jednota filosofická, takže to je těžké. Tak na druhé straně studuje Brentana, je pod vlivem husserlovských myšlenek, ale způsobem, jak jsem již naznačil. Tohle jsem psal za života Kozákova, čili tam jsem samozřejmě to, že nečetl pořádně Husserla, nemohl říct, to by každý starý pán těžko snesl. A jak po svém přijímá bolzanovský *objekt o sobě*, jak se jeden čas blíží pozicím pozitivistickým a jak zase naopak proti pozitivismu polemizuje, jak hledá pevnost a jistotu v říši mýněných předmětů, mýněných objektů. To někde zaslechl u Husserla něco, tak on si to hned promyslel, přemyslel si to po svém. Jak se však potom stále více vrací k realistickému východisku. Realista on byl, on byl tomu nakloněn a myslím, že byl také v Realistickém klubu, když krátkou dobu fungoval. Byl zřízen – ne znovu, předtím to byla strana, Masaryk odmítl znovu zřídit tu malou, takovou nenápadnou, která měla ovšem fungovat jako štika, realistickou stranu, a tedy místo toho s Nejedlým založil Realistický klub, tak Kozák tam také byl členem a byl tam aktivním členem. Ten se ovšem velice rychle rozpadl podle toho, jaký byl vztah k novému Sovětskému svazu, takže na tom se to tříštilo a pak už to bylo jinak. Nicméně netýkalo se to tolik myšlenky realismu v Masarykově smyslu. Ta formulace je nešťastná, že nešlo o *res*, nešlo o ten realismus ani středověký, ani ten realismus třeba racionalistický, kde *res* je *res cogitans* a tak dále, něco takového. To je potřeba zase vzít v úvahu ten realismus Masarykův, jak se jím myslí. I když je to nešťastné pojmenování a je lépe se k němu nevracet. Jak současně pod vlivem hegelovského studia – a to je otázka teprve poválečná, za války trochu pod vlivem Pfeiffera, poněvadž Pfeiffer nemaje co dělat, tak překládal výňatky z různých věcí Hegelových poprvé do češtiny. Předtím byl jenom malý kousek přeložený, *Filosofie dějin* Františkem Krejčím, a ještě navíc to byl překlad, který vznikl takovým seminárním způsobem a pak ho Krejčí jenom přehlédl a nebere za ten překlad odpovědnost, poněvadž on sám Hegelovi vůbec nerozuměl, takže to má určité vady. Vyšlo to ve *Volné myšlence* a tedy spíš ten Pfeiffer teprve měl pro Kozáka ten vliv, že se více věnoval Hegelovi. Když se podíváte do Drtinových *Dějin filosofie*, tak vidíte, kde končí, tam Hegel už není. A ten druhý díl Drtinových *Dějin filosofie* byl nedopracován, Drtina umřel uprostřed psaní, takže na mnohých místech je to doplňováno Kozákovým textem. To jsem nezmínil, že hodně pracoval na těch *Dějinách filosofie*, a je to vždycky možno dešifrovat tím, že to je v hranatých závorkách. Všechno, co je v hranatých závorkách, psal Kozák. Takže to byl už jaksí – mohl by to být býval tehdy za první republiky ještě jakýsi motiv, ale protože to končí Kantem, tak tam Hegel už není. A vlastně Hegelem se Kozák začal trochu víc než jenom z nezbytnosti zabývat až teprve za války, protože měl jistou funkci u Laichterů při vydávání těch v nejlepším smyslu spisů poučných, a tam vyšel právě ten překlad výňatků z Hegela od Pfeiffera s Patočkovým doslovem. Takže současně pod vlivem *heglowského* studia – to studium tedy nebylo valné, ale přece jenom bylo potřeba se trochu připravit na ten dialog, jak si to původně pánové představovali. K dialogu ve skutečnosti k žádnému nedošlo s těmi marxisty, kteří údajně také navazovali na *Hegela*, jenomže to věděli odborníci, ale nikoliv marxisté, naopak pro ně *Hegel* nestál za nic. Byl to idealista, kterého bylo potřeba z hlavy postavit na nohy, to je jediné, co o *Hegelovi* věděli.

Tedy současně pod vlivem *heglowského* studia se z nové stránky chápe starých myšlenek a počíná budovat soustavný výklad *procesuálního* a *kontextualistického* myšlení. *Procesualita*, to je věc, která v té době v Americe byla už jako zaběhnutá, i když zas ne moc. Uvedl ji tam zejména *Whitehead*, ale nebyl sám. A *kontextualismus*, to začalo až teprve po válce vlastně, takže také Kozák o tom začal hovořit až v takových těch padesátých, polovině padesátých let. A měl o tom jednou příspěvek na filosofickém kongresu, který byl po válce.

Tedy takhle by bylo možno ten terén prověřit. A teď říká: „Ale nám půjde o něco jiného. Hodláme výsledky toho zkoumání předložit spíše systematicky než historicky,“ a tak dále. Takže to přeskočím. Tak první, co je u Kozáka třeba vzít na vědomí: Pravda není shoda. Tak to je nadpis jednoho oddílu. Kozák opakovaně odmítá pojetí pravdy jakožto shody se skutečností. Odůvodňuje to předně tím, že pro nás není subjektivně možné takové srovnání, které by nějakou shodu ukázalo. Člověk se nemůže vyvléci ze sebe, to jest ze své subjektivity, proto nemůže tu subjektivitu srovnávat, porovnávat s něčím, co není subjektivní, poněvadž toto něco mu prostě není přístupné, leč zase skrze tu subjektivitu. Tak to je jeden

argument, to si nevymyslel Kozák sám, ale tedy prostě je důležité vědět, jaké argumenty uvádí. Každé srovnání je již přístupem. Nikdy však nemáme možnost srovnat nějaký přístup se samotnou čistou skutečností bez přístupu. Už tato subjektivní nesnáze je významná, i když ještě sama nevylučuje možnost reálné shody myšlení se skutečností, ukazuje dostatečně nemožnost na takové shodě založit poznání pravdy. I kdyby nějaká shoda byla možná, tak prostě my na tom nemůžeme nic zakládat, poněvadž nám je nedostupná. My to srovnávat nemůžeme.

Ale Kozák jde ještě dále k samotné shodě. Ani objektivně, ne tedy jenom subjektivně, ale i objektivně není shoda možná vzhledem k nesrovnatelnosti, *inkomparabilitě* dění psychického a nepsychického. Pravda je přece myšlenka, říká Kozák. Tedy něco – tady vidíte, že je vlastně mimo tu linii – že pravda je něco, co je uloženo myšlence, a ne myšlenka. Pravda je přece myšlenka, tedy něco zcela nepodobného tomu, k čemu se odnáší. Nehledě již na to, že každý pokus o srovnání nese s sebou nevyslovený předpoklad izolovanosti srovnávaných členů.

To je první krok. Pak další: Odmítnutím shody nemá být ovšem otevřena cesta *noetické* skepsi. To by odporovalo vlastně všem těm zdrojům, na které navazuje Kozák, zejména také realismu, ale také tomu *Brentanovi*, také *Bolzanovi* a tak dále, prostě všechno, s čím se setká, tak všechno to je proti tomu. Čili on vůbec neuvažuje o možnosti zůstat u nějaké *noetické* skepse. Naopak existence vědeckých pravd je Kozákovi nad slunce jasnější. A říká tomu existence. Nikoli existence, nýbrž podstata pravdy je předmětem sporu. Čili o existenci pravdy nebo pravd – poněvadž je to myšlenka, existuje jich mnoho. Čili slova existence se tu užívá ještě bez jakéhokoli ovlivnění ze strany filosofie existence.

Skeptikovi by byly uvedené argumenty koncem. Pro Kozáka jsou naopak počátkem vyšetřování. To znamená, že proti odmítnutému pojetí bude stavět pojetí své, jiné, lepší. Těžko ovšem říci, že by pojetí pravdy v Kozákově myšlení nějak nápadně vynikalo, anebo že by jeho zájem byl zvláště zaměřen právě k této problematice. Kozák vlastně za celý život o tomto tématu nenapsal samostatnou práci žádnou. Musíme zase hledat ve všech ostatních pracích, jak se k tomu vyjadřuje. Přesto doufáme, že se nám podaří ukázat, jak zdánlivý detail, jímž je v Kozákově myšlení pojetí pravdy, skrývá v sobě vhléd na jeden z nejhlubších a nejtrvalejších motivů všeho jeho filosofování.

Jednu dobu neváhá Kozák užít termínu zobrazení proti termínu shoda. Já bych tady měl ještě dodat, že tedy Kozák si nedal pokoj a ještě do poslední chvíle, dokud mohl přednášet, tak zesměšňoval myšlenku odrazu. Vždycky mluvil o tom, že odraz se zná z tenisu, že když odrazím míček od rakety, tak v té raketě nic nezůstane z toho míčku, anebo pokud tak něco naprosto zanedbatelného, nějaký ten chlup. Tedy teorie odrazu mu bylo něco přímo odporné. Nicméně je jisté období, kdy mluví o zobrazení. To je něco jiného. Zobrazení, to je založeno na obrazivosti, jinými – to je český hezčí překlad originálního méně pěkného *fantasia*. Zase v češtině fantazie je prostě bláznivina třeba taky. Kdežto zobrazení to nemusí. Ale původně *fantasia* znamená něco neutrálního. Zobrazení na základě obrazivosti, obrazotvornosti, obraz je třeba vytvořit, to se neobrazí samo jako Janek v té studni. To se neobrazí Janek sám, nebo ono ho to zobrazí, pokud se nečeří hladina. Ale skutečně obrazivost, to je aktivita, to je přitváření obrazu, čili to je něco jiného, abychom to rozlišili.

Čili místo shody někdy neváhá v jedné době užít termínu zobrazení. Tím se ovšem nedostává ani o krok dále. Skutečné zobrazení se nemůže nijak bez jakési podobnosti, a tedy shody obejít. Jde-li však o přenesený smysl, je problém ukryt za novým slovem. Nejde pak o skutečný obraz, nýbrž o značku, symbol. Vskutku mluví Kozák ve dvacátých letech dosti často o symbolizování skutečnosti v lidském myšlení. Ale i zde najdeme vážné problémy. Pravý symbol se sám od sebe a ze sebe nijak nevztahuje specificky k tomu, čeho je symbolem. Tady je to vlastně jakási taková kritika, a starý pán to pak četl, takže jistě si uvědomujete, že jsem se pokoušel to dělat opatrněji. Vztah, jímž se odnáší k svému předmětu, mu není vlastní, ale je vnější, je mu dán, přisouzen, přečten odjinud. Ze symbolu samotného nemůžete vyčíst, čeho je symbolem. To musíte vědět odjinud.

Avšak ani samotná věc, na niž symbol ukazuje, se k němu nijak specificky nevztahuje. Tedy věc nikdy nenaznačuje, který symbol je vhodnější a méně vhodný. Skutečně, tam je to přiřazení věcí jistě

souvislosti, tradice a nevím čeho všeho, ale není tam nic, čeho bychom se mohli přidržel v otázce *noetické*, v otázce pravdivosti.

Je tedy bezpodmínečně zapotřebí třetího členu, který je vlastním garantem symbolizačního vztahu. Jestliže nám jde o to, když máte na silnici značku zákaz zabočení doprava, tak sice

--- (hejdc14b_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Ale nemůžete tam mít jakoukoli jinou značku, nemusí se podobat a může to znamenat taky něco. Ulice nenaznačuje, jaká značka tam má být, a značka neukazuje, co se má nebo nemá dělat. Musíte vědět, co ta značka znamená. Tedy musí tady být někdo, kdo té značce ten význam dal, a někdo, kdo je schopen vědět, že když tam najde značku, že to znamená to a to. To je ten třetí člen. Musí tam být zkrátka nějaký subjekt, který to dešifruje. A tento třetí člen je vlastním garantem symbolizačního vztahu. Jestliže nám jde o otázku, co dělá pravdu pravdou, můžeme pochopitelně zůstat u poukazu na symboličnost poznání, respektive pravdy. Ale půjde nám o to, čím je vztah symbolu k určité skutečnosti prostředkován. Co činí symbol symbolem této a ne jiné skutečnosti? To se všichni domluvíme nepochybně, že jazyk je symbolický ve své nejpodstatnější funkci. Slova jsou symboly. Slova se nepodobají věci a věci nám nenapovídají své pojmenování nebo vůbec žádná slova. To jsou symboly. Ale nám půjde o to, jakým způsobem je ten subjekt, který něco říká, nebo naopak zase subjekt, který rozumí tomu, co je říkáno, jakým způsobem je ten vztah mezi symbolem a symbolizovaným založen. Tam je otázka pravdy, nikoliv symbolu samého.

Jestliže nám tedy jde o otázku, co dělá pravdu pravdou, nemůžeme pochopitelně zůstat u poukazu na symboličnost poznání, respektive pravdy, a půjde nám o to, čím je vztah symbolu k určité skutečnosti prostředkován. Co činí symbol symbolem této a ne jiné skutečnosti? Pak se nám úkol upřesňuje: pravda se nám neobjeví ve srovnání, tedy v prostém postavení vedle sebe, v *juxtapozici* myšlení a skutečnosti, pojmu a věci, ale v reálném masivním vztahu mezi obojím, který musí být analyzován a vůbec zkoumán ve své plnosti, mnohonásobné vzájemné protkanosti a často velmi nepřehledné složitosti, a který naprosto nesmí být redukován na tak simplifikující povrchní vztah, jako je podobnost či shoda. Tak toto je jistý závěr z toho, co říká Kozák o shodě, proti ní a jakási koncese, co vlastně tam je to podstatné.

Druhý oddíl se týká kontextu. Je to jakýsi úvod k tomu, co potom končí ve stáří pokusem o *kontextualismus*, což je česky a anglicky připravená kniha, tlustá, je to nějakých asi 600 stránek. Já ji mám, Kozák mi ji dal anglicky. Já jsem se dozvěděl, že to taky potom, on to psal nejdřív anglicky, a potom, poněvadž už byla napsaná, tak ji ještě se svou druhou ženou překládal do češtiny, takže to existuje i česky. To nemám, to má jedna strana dědická a nemá to ten druhý.

Kozák také má na mysli něco jiného. Pro něho nejsou naše symboly jen a jen naším výplodem. Není to tedy pro Kozáka ani symbol pouhá konvence. Jako *noetický realista* odvozuje ráz i kvalitu našeho poznání od realit existujících nezávisle na poznávací funkci. Užívá dokonce tak silných výrazů, jako že si řádem přírody musíme nechat poznání vnutit, *sugerovat* a *vetlouci*. To jsou jeho formulace. Je přesvědčen, že na nás nezávislý *nexus* přírody byl odnepaměti školou všeho myšlení. To je ten *behavioristický* moment v tom, který není ten pravý *behaviorismus*, ale ten důraz, prostě tím *Verkehr*, tou nuceností pohybovat se v tom světě se musí subjekt naučit také v tom, v čem se svobodně může vlastně sám spravovat, se nějak chovat tak, aby vyhověl, aby to přece jenom učinil *kongruentní* s tím, jak vypadá ten svět. Čili on tam musí, musíme si nechat poznání vnutit, *sugerovat*, *vetlouci*. Nezávislý *nexus* přírody byl školou myšlení. To je ta možnost, která je otevřena tím důrazem na tu *etologičnost*. To je prostě to chování, tam nemusím mluvit o tom subjektu, co to dělá, on vlastně i pes se naučí nějak chovat přiměřeně tomu, co chce pán. V poslední polemice proti shodě je také odmítání možnosti srovnat izolované partie psychického dění s izolovanými předměty. I když tato myšlenka nabude svého plného významu teprve v padesátých letech, kdy Kozák považuje kontexty za samou podstatu a základ vši skutečnosti, můžeme již od počátku sledovat Kozákovu polemiku proti izolovaným elementům všeho druhu. A vím, že když vykládal o starořecké *filosofii*, tak si tam zvlášť liboval nad Anaxagorou, který říká, že v tomto světě není nic od sebe úplně odděleno ani odřato sekýrou. To prostě úplně bylo vidět, jak to rezonuje v tom myšlení Kozákově.

Tak mu v poznání pravda bez systému, o němž by se opírala, není ideálem intelektuálního charakteru – on tak říkal intelektuálního charakteru. Pravda bez systému není možná. A tohleto naznačuje v době, kdy ještě toho Hegela vůbec nepřebral dost na vědomí, i když možná, že tu tezi znal, to není jinak snad možné, ale toto je heglůvská myšlenka, že pravda je možná jenom jako systém.

Pojmy se podle Kozáka rodí v souvislém myšlení, odtud jeho logická teze, možná že to tady bude potom, jeho logická teze, že primární jsou soudy, nikoli pojmy. Soudy nevznikají tím, že spojujeme pojmy, nýbrž že je rozsekáme na pojmy, že soudy rozsekáme na pojmy. Soud je prvotní, kdežto pojmy musí být nasouzeny. Tedy nikoli rozsekány, není to kousek soudu, nýbrž soud je ta aktivita, která může jediná dospět k ustavení pojmu. A teprve když je pojem ustaven, tak je možno ho zapojit do nových a nových soudů téhož druhu, takže ten soud se stává teprve řádným soudem. Původně vlastně bez pojmů nebyl ještě řádným soudem. To je jakási taková celá koncepce geneze pojmů, že vždycky díky tomu, že nějakým, byť ne zcela dokonalým způsobem je nasouzen pojem, tak že je možno revidovat to nasouzení samo, uplatnit ten nově nasouzený pojem, vylepšit to nasouzení a mít lepší, tedy jiný pojem. Tohle byla představa Kozákova.

Tedy pojmy se rodí v souvislém myšlení, každý logický soud je zapjat v živém proudu do širšího kontextu. I celé systémy soudů jsou podobně zapojovány vždy do širších souvislostí. Na jedné straně jsou tu kontexty podmíněné osobností, duševním univerzem myslícího i dějinnou souvislostí otázek; na druhé straně nesmí systém myšlení viset ve vzduchu, nýbrž musí mít kořeny v přímé zkušenosti smyslové. To tedy tam je zapojeno něco z té anglosaské tradice, ale to není nic nového, to už dělali filosofové evropští dost dlouho.

Přitom Kozáka ani nenapadá skládat zkušenost z nějakých elementárních dat smyslových, ale obrací se k celé praktické zkušenosti. To znamená, to je zas distance od té anglosaské tradice, počínající již na biologické úrovni. Organismus sám je celek, z něhož nelze uměle odlučovat jednotlivé jeho funkce, ale i svět je celkem, je celistvý všemi směry souvislý. Není tady zdůrazněno to, co míváme ve zvyku říkat, že filosofie musí předpokládat, že svět je celek, ale že musí zároveň vědět, že to neví. Tak u Kozáka svět je celek, hotovo. Já nevím, jestli je celek, ale filosofie je možná jediné tak, že předpokládá, že je celek. Pozoruhodné jsou důsledky důrazu na souvislosti a vnitřně sjednocené kontexty. Problém vzniká už ve vztahu organismu k světovému celku. Jaký je poměr mezi jednotou a celkovostí jednotlivého organismu a jednotou a celkovostí univerza? Zvláštní je situace v poznání, kde tedy není smyslem hromadit sbírku nepochybných pravd – nepochybně to je to mnohovědní starořecké – neboť by podle Kozáka ustal vědecký život. Jedině celkový kontext našeho poznání je kompetentní, má-li být postižena pravda. Jen celkový kontext našeho poznání je kompetentní, ne že je správný, ale je kompetentní, má-li být postižena pravda. Pravdu nemůžeme postihnout jednotlivě v jednotlivých soudech, v jednotlivých výrocích, v jednotlivých pravdivých poznatcích, nýbrž ty jednotlivé poznatky mají být seřazeny jakýmsi způsobem a jediné to velké seřazení všeho, co víme, může být považováno za kompetentní ve věci pravdy.

To je, myslím, velice důležitá věc. A to ovšem lze provést jen v systému, který je určitým způsobem sevřen. Bez systému to není možné. Myslím, že do jisté míry tohleto není dostatečně vzato na vědomí ani u Masaryka, ani u Rádlů. To, co říká Hegel, že pravda je možná jenom jako systém, ne jako jednotlivé výroky, jednotlivé poznatky. Tohleto není dost ani u Patočky. Tenhle důraz je strašně důležitý, nenajdeme ho jinde a dokonce máme pochybnosti všude u jiných, kde je ten systém vlastně problematický. To je, ale nejde to bez něho. Systém je nebezpečný, jestliže se stane takový ten samosvorný systém, který je vnitřně nerozporný, ale k ničemu dál už se nepotřebuje vztahovat. To je nesmysl. Ale ta systematickosti toho systému, to je něco strašně důležitého. A je tedy třeba přiznat, že Kozák vlastně nejvýrazněji tohleto zdůraznil.

A tak by postup poznání vlastně nemohl záležet jen v rozvíjení nějakých základních principů či axiomů. To je jeden důraz Kozákův – důraz proti axiomatickým systémům, proti myšlení descartovskému, na to on prostě nevěří. Ale nemůže spočívat ani v rozvíjení samotného systému, nýbrž hledá ve střídání systémů. To je poprvé, kde jsem se setkal s tím, že někdo říkal – a od té doby já jsem to nečetl ani jinde potom,

jsou náznaky, ale takhle výrazně jako Kozák to neřekl nikdo – že filosof má právo za svůj život měnit systém. Přejít od jednoho systému k jinému. Může. To není narušení integrity jeho filosofie, poněvadž ta integrita spočívá v něčem jiném než v tom lešení toho systému.

Dokonce tedy, že musí, jestliže v určité době se něco v tom myšlení podstatného stane, tak je nutno podniknout pokus o nový systém. Protože ta nová pravda, to skutečně nově rozpoznané se vždycky týká všeho. Něco podobného, jako když vám někdo udělá pro počítač nějaký program a vy teď zjistíte, že to nefunguje nebo není to dost dobré v tomhle a v tomhle ohledu, a teď chcete, aby ten program doopravdy pamatoval i tohle. Tak on to nemůže udělat tak, že tam přidá něco nového, nýbrž on to musí celé nějak revidovat, aby to zase bylo sehrané, aby to fungovalo jako celek. Něco takového je pak potřeba udělat.

Každý systém je celistvým pokusem o postižení skutečnosti. A jestliže se ukáže potřeba to postihnout jinak, že vám z toho něco vypadlo nebo je tam něco, co tam nemá být, tak musíte udělat nový systém. Ten může být trochu podobný, že je to jenom úprava, nebo může být úplně jiný. Filosof na to má právo, nikde není řečeno, že je to povinné. Musí on sám rozhodnout, co zrovna se mu hodí. A právě ovšem proto, že je tohleto tak, tak žádný systém nemůže postihnout skutečnost definitivně, říká Kozák. Systém je naprosto nezbytný, to říká daleko důrazněji než Masaryk nebo Rádl nebo Patočka. Systém je naprosto nezbytný, zároveň je však třeba si uvědomit, že žádný systém nemůže vystihnout skutečnost definitivně. Čím systematictější a vnitřně skloubenější myšlení, tím více se vzdaluje plnosti reálného dění, říká Kozák. V prvním období své myslitelské orientace hledal Kozák pravdu v maximu bytostné silnatosti, přímo biologické akomodaci, přizpůsobení našeho myšlení a vlastně celé naší živoucí bytosti k běhu a cestám tohoto života. To je to období ještě té habilitace. Vědomě se vzdával naděje, že bychom mohli nějak rázem intuitivně obezřít veškerenstvo uchopením absolutní pravdy. Toto prostě *a priori* odmítl hned od začátku. V druhém období zkoumal Kozák nosnost exaktních [nesrozumitelné] pravd, těch jednotlivých pravd, které jsou naprosto jisté, evidentní, protože s realitou nemají co dělat. To jsou ty jistoty geometrické nebo těch všelijakých konstrukcí vědeckých.

Pokusil se tímto směrem jít dále a vybudovat celou říši ideálních předmětů, *říši duka*. On tomu říká *říše duka*, *říše ideálních předmětů*. Tím si vylepšil to, o čem mluví Husserl jako o sféře obou těch *intencionálních předmětů*. On tomu říká ideální předměty a celé té *říši duka*. A tím se jakoby přihlásí k platonismu.

A přece se v posledních letech opět vrací k svým původním pozicím, byť v prohloubenější podobě. Přihlédněme blíže k některým jeho motivům. A první zase z těch motivů je aktivita a dezinteres, to je třetí odstaveček.

Živý organismus není jen podstatně jednotný, ale je aktivní, produktivní. Masaryk říkal spontánní, když jsme si ho už předtím citovali. Ten živý organismus není sám pouhým produktem, ale současně je tvůrcem. A tady bych dodal, to tam není, že je tvůrcem i sebe sama, protože on je také tím, co bude zítra, a na tom spolupracuje.

Teprve aktivita vůbec umožňuje, aby se živá bytost nějak vztahovala ke světu kolem. Za nejelementárnější motorický výkon živého organismu – to je zbytečné říkat živý, ale on to tak dělá, takže prosím o prominutí. Já si říkám buď živá bytost nebo organismus. Organismus, který není živý, je mrtvola, a to není organismus. Ale on to tak říká, takže mi to promiňte.

Nejelementárnější motorický výkon živého organismu je podle Kozáka, a říká to Kozák spolu s *Drieschem* a *Jenningsem* – tedy tady je ta fáze filosofická, to je ta biologická. Nejelementárnější motorický výkon je takzvaný pohyb *na staverku*. To je Jenningsův termín, tam je *action at random* a německý překlad to má *Fühlen aus Geradewohl*.

Jde o základní tápající projev života, který se velmi hluboko v hierarchii tvorstva vyznačuje naprostou náhodností, to jest nespecifičností. Zatímco u všech tvorů, kteří jsou vzhledem k svým motorickým orgánům specificky organizováni, najdeme náhodnost toliko relativní.

Živá bytost si vytváří na historické bázi fylogenetické nebo ontogenetické – to je zas termín *Drieschův*,

historická báze reakční – tedy živá bytost si vytváří akční systémy, jimiž se biologicky akomoduje, přizpůsobuje okolnímu světu. Vzájemností specifických reakcí organismu se určitá sféra jeho aktivity automatizuje. Akční systém je svěřen kompetenci periferních orgánů. Zatímco angažovanost orgánů vyšších je redukována, ale zároveň je uvolněna pro další funkce. Tedy čím specifičtější je reakce, tím je více svěřena okrajovým, periferním orgánům.

Konkrétně se stalo dneska, že přednášky pro nefilosofy se konají ve velké posluchárně a před čtrnácti dny byla posluchárna zamčená. Já jsem byl už trochu nactiutrháč a šel jsem do vrátnice a tam jsem říkal: „Tak co je, proč není otevřeno?“ a tak dál. Vzal jsem si... a teď že prý musí být nějaká odpovědnost, povídal vrátný a tak. Tak prostě jsem říkal: „Tohle není možné, s tím se musí něco dělat.“ Vzal jsem klíč a podepsal jsem mu, že jsem vzal klíč. A on říkal: „Musíte ho zase vrátit,“ jsem řekl: „Na to se vykašlu,“ poslal jsem studenta, on to vrátil, hotovo.

Dneska přijdu a byly zavřené nejenom obě strany, ale byly zavřené ještě ty předdveře, takže nebylo možné do toho... to bylo jasné nastražení na mě. No tak jsem udělal náležité dusno kolem toho a zašel jsem... děkan nebyl doma, takže aspoň sekretářka, tajemnice. Tam jsem udělal mírné dusno, řekl jsem, že chci vyšetřit, kdo toto nařídil. A že prostě jsem zvědavý, tak ať tady... když tady není děkan, tak ať ho někdo zastoupí, třeba tajemník nebo někdo. Ten tam byl úplně zticha, nezúčastnil se ničeho. Tak ať tady pověří někoho, nějakého klíčníka, který to bude chodit odmykat. A jestli si myslí, že to budu chodit já odmykat, tak že jsou na omylu. Moc jsem uvažoval náležitě.

A výsledek byl ten, že teda paní sekretářka zavolala vrátnému, aby to šel otevřít. Takže on to šel otevřít, já jsem tam byl, on to otevřel, tak ještě jsem mu vynadal, poněvadž měl blbé poznámky. A objednal jsem se k děkanovi, bude to možná příští týden. Do té doby vychladnu, ale nicméně jsem to řekl ještě Pincovi a řekl jsem mu: „Asi tohleto tady chtějí zavádět, takže nejbližší další krok vidím, že v každé místnosti profesorů, docentů, asistentů a já nevím koho ještě bude taková knížečka – to jsem zažil totiž – kde každý, kdo odejde na záchod, napíše, kdy odešel a kdy přišel.“ To je takové to... vždycky když noví ředitelé, kteří nevěděli, co mají dělat, potřebovali rozkazovat, tak prostě zaváděli takovéhle věci. Jestli je pravda, co říkal vrátný, že toto rozhodl děkan... On říkal, že mu to děkan řekl, že může dát klíče jenom na podpis. Jestli toto rozhodl děkan, tak z toho ještě bude menší průšvih. Jako tohle prostě nepřežiju. To je Karlova univerzita? To je bordel. Tady si má profesor nebo docent chodit potvrdit, že si ho půjčil, a pak ho zase půjde vrátit. Poněvadž vrátný nemá čas. Ten sice tam půl hodiny tráví na obědě nebo na svačině, to může. Na to má podle ROH právo. Ale aby šel otevřít místnost, jedinou... Pač jinak klíče jsou jednak na katedrách, každá katedra má své místnosti, takže se o ně stará, a navíc je nechává otevřené. Ne. Jde mu prostě o to, aby někdo něco neukradl, aby neukradl ty katedry nebo ty stupínky. Tak odpusťte, že aktivita a dezinteres... vidíte aktivitu, ale trochu toho dezinteresu by neškodilo. No, já snad do týdne vychladnu. Historická báze reakční. Živá bytost si vytváří akční systémy, jimiž se biologicky akomoduje, přizpůsobuje okolnímu světu. Důležitá věc zejména pro intelektuály: neakomodovat se nikdy, zejména když to rozhodují nějakí administrátoři. Já stejně myslím, že v tom není namočený děkan. Já si myslím, že přece děkan snad má jiné starosti než nařizovat, co s klíčem. To prostě si vymyslela nějaká bába z té administrativy, to je jasné. S těmi jsem ve sporu od té doby, co jsem tady. To trvá pět let a dál to nebudu protahovat.

S růstem specifických reakcí organismu se určitá sféra jeho aktivity automatizuje, jsme si říkali, že? My to nejspíš vidíme – on to taky Kozák tam uvádí v té věci – Kozák hrál na klavír, na varhany, na housle zejména.

Jak jsme na tom časově? Už bychom měli skončit. Víte co, tak já tady dnes skončím s tímhle, budem pokračovat příště. No tak ten Kozák hrál výtečně na ty housle, já vám řeknu na konci, na závěr vám řeknu jednu krásnou anekdotu, to taky se má občas dělat a odlehčit tu situaci, kdybych náhodou ji tady už říkal, tak mi řekněte a skončíme to rovnou.

Když jsem přišel studovat na tuto fakultu – přešel jsem z přírodovědecké fakulty z matematiky, a to proto, že v roce 47... ano, 47/8, 46/7 jsem byl na matematice, 7/8 ohlásili... Já jsem na tu matematiku šel ne

proto, že jsem miloval matematiku, ale že jsem byl přesvědčen, že celý život nebudu dělat nic jiného než matematickou logiku. Myslel jsem, že nejvhodnější je... na filosofii každý žvanil, takovýto mě nezajímal, já jsem chtěl logiku, tak jsem šel na matematiku. Tam jsem zjistil, že je tam jenom taková ta technická matematika kromě algebry, což byla taky technická algebra, Kořínek a tak dál, lineární algebra, počty diferenciální a integrální, prostě to bylo něco, o co jsem neměl zájem.

A najednou na filosofické fakultě, kde se taky teď pořád plánuje, co všechno se udělá, tady najednou čtyři učitelé vyhlásili přednášky z logiky. Na jeden rok. Jeden, Kozák, ohlásil čtyřsemestrový kurs logiky, dvouroční. Dvousemestrový kurs symbolické logiky, na ten jsem se nejvíc těšil, a to bylo také největší zklamání, ohlásil ten český filosof, který byl dovezen ze Sovětského svazu, Arnošt Kolman. Ten když tady setrval nějaký čas, potom našel Gottwalda a on požádal Stalina při nějaké osobní audienci, aby ho odvolal. Tak milý Kolman jel do Moskvy a tam ho hned zabásli, jak přijel, a dva roky seděl. Poněvadž nevyhověl Gottwaldovi. To byl takový gest od Stalina. Pak ale zase už byl uvolněn a taky Stalin umřel a zase se prodral mezi intelektuální vrstvu a byl znovu povolán dávat do pořádku Filosofický ústav. A když zahajoval, tak řekl: „Páni kolegové, dovolu, abych vás zajistil.“ Patočka to komentoval, a pak už nikdo na nic nečekal. Sice chtěl říct ujistil, ale řekl zajistil, a podle Patočky nikdo už na nic nečekal. Tak.

Přednášky ze symbolické logiky, prostě a dobře, buď se to při té příležitosti, když přednášel, Kolman učil, anebo ani to ne. Prostě mě to strašně štvalo, poněvadž tam říkal nesmysly. Velké zklamání. Rieger měl vybrané kapitoly z logiky a noetiky. Tak tam byla ještě s tou noetikou, taky nestálo za moc. A potom jakýsi soukromý docent z Břehové ulice měl čtení *Logische Untersuchungen*. To byl Patočka. A mně se stal ten malér, že jsem se na to také přihlásil a chodil jsem tam a pak jsem zjistil, že vlastně to je ono a že já vlastně vůbec nemám zájem o symbolickou logiku, nýbrž o filosofii. Takže to je k historii tomu.

Tak jsem přešel teda na to. Ovšem pečlivě jsem chodil na toho Kozáka a musím říct, že to byla zajímavá logika. Dodatečně jsem zjistil, že to nebylo na základě nějakého studia, že tuto logiku přednášel už před válkou a bez velkých změn. Kozák byl skvělý řečník, neměl žádné papíry nikdy a přitom to vypadalo, jako když čte. To prostě bylo úžasně perfektně přednesený. Takových lidí tady bylo málo. Na medicíně bylo několik takových řečníků, třeba Charvát dovedl v diskusi na semináři formulovat své příspěvky diskusní takovým způsobem, že by se to dalo rovnou tisknout. Žádné takové koktání a tak dále, jak jsme si pak navykli.

No a tedy ta, když jsem přišel na filosofickou fakultu, tak tady jedna z prvních věcí, co se člověk dozví, anekdoty na profesory. Dozvěděl jsem se takovou krásnou anekdotu, která sice vypadá tak jako pěkně vymyšleně, ale naprosto nereálně. Totiž že Kozák prý hraje rád na housle a v takových vypjatých situacích vylézá na židli a hraje na židli, a přitom chce, aby mu posluchači říkali odpovědi na otázky. A že jednou – tohle byla jenom situace – vyvrcholení té anekdoty bylo, že jednou tedy hrál a naslouchal a oni nic. Tak se zeptal: „Ale paní kolegyně, proč nic neříkáte?“ A studentka řekla: „Pane profesore, vy mi připadáte jako Nero.“ On přestal hrát a říká: „Připadám vám tak krutý?“ A ona odpověděla: „Ale ne, ale já tady hořím a vy hrajete.“

Tedy si představte, já jednou jsem nesl něco Kozákovi, a on bydlel tam, kde teď bydlí Kohák. To jest tam, co je to nad chodníkem. Musí se projít tou – dříve se procházelo přímo knihovnou, tam byl normální přístup, jenom Kozák měl klíč, tak šel knihovnou a vzadu tam seděl v naprostém klidu, tam ho nemohl nikdo otravovat, leč když byl propuštěn někým a tam byli Kerberové. Tak jsem tam něco nesl, jsem propuštěn, vlezu tam až dozadu a co vidím? To bylo o infarkt. On stál na židli! Měl v ruce housle, nehrál momentálně, ale držel to v ruce, patrně přestal, když jsem vešel, a tam seděla studentka ve zřejmých rozpacích. A já jsem zjistil, že to není blbej vtip, nýbrž že to je prostě suchý popis skutečnosti.

Když je řeč o Kozákovi, tak musíme také připomenout jeho skvělou osobnost. To patří k tomu. Jsou lidi, o kterých není co vyprávět, to k němu nepatřilo, Kozákovi. On měl taky mrkání každým okem zvlášť. Dělal to jako bazilišek nebo jako ty takové ty přežitky z dinosaurů. Užíval toho zejména, když jste se takhle zasmáli, tak on by koukl jedním okem tam, pak druhým, a byli byste viděli, že nikdy nejste neviděni, ani ve chvíli, kdy mrkne, poněvadž on mrká každým zvlášť a pořád vidí vše. Tak, konec. A odpusťte, že jsem

čert, ale já si myslím, že by to trvalo strašně dlouho, kdybych to – já se musím s tím *subjektem* sesumírovat líp, než to komentovat jenom.